

ОСОБА_7, ОСОБА_8 за обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст.140 КК України [3]. Чи правомірним було рішення про привід? Якщо з-поміж заявлених для приводу свідків будуть медичні працівники чи інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо відомості, які становлять лікарську таємницю, то в тій частині рішення — невалідне.

Окрім того, слід враховувати чи не належать свідки також до категорії осіб, які виключені з кола тих, до яких можна застосувати привід.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Ухвала Буського районного суду Львівської області від 05.05.2022 у справі № 943/2064/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104193822>

Мельничук О. Ф.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СРЕДОВИЩЕ ТА НА БЕЗПЕКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ПРОПОЗИЦІЇ ДО ЗАКОНОДАВСТВА

В умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України надважливим завданням органів публічної влади є безпека дітей [1], зокрема й під час освітнього процесу. Напади на заклади освіти, їх руйнування та пошкодження зумовлюють посилення заходів для створення безпечного освітнього середовища, поняття якого на сьогоднішній день не відповідає вимогам воєнного стану. В мовах війни фокус розуміння безпечного освітнього

середовища дещо змістився від булінгу до потреби наявності захисних споруд (укриття) для збереження життя, здоров'я учасників освітнього процесу та організації його безперервності. Легальне поняття в основному відображає протибулінгові заходи, що є важливими, але не охоплює усю повноту безпекових заходів, які необхідні для збереження життя, здоров'я та інших природних цінностей дитини в умовах війни. Тому пропонуємо:

1. Внести зміни до п.2¹ ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» [2] та до п.1 ч.1 ст. 1 Закону України «Про повну загальну середню освіту» [3] в частині визначення поняття *«безпечне освітнє середовище»* з урахуванням можливих загроз і викликів в умовах воєнного стану.

2. Закріпити в Законі України «Про освіту» *право кожного учасника освітнього процесу на безпечне освітнє середовище* (за зразком законів Фінляндії про професійну освіту та про базову освіту, в яких воно гарантується кожному). Це відповідає преамбулі Загальної декларації, в якій вказується на необхідність *охорони прав людини силою закону*, а також ст. 22 Конституції України *про невичерпність прав і свобод людини і громадянина* [4].

3. З метою забезпечення наявності укриттів в закладах освіти та їх відповідності стандартам пропонуємо доповнити ч. 6 ст. 25 Закону, в якій визначити обов'язок засновника закладу освіти щодо *забезпечення впровадження в закладі освіти заходів цивільного захисту, зокрема й облаштування укриттів з урахуванням вимог законодавства «з питань пожежної безпеки, вимог щодо необхідної кількості евакуаційних виходів, наявності водопостачання, водовідведення, вентиляції, обігріву, освітлення, Інтернету, засобів надання медичної допомоги, доступності для маломобільних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю»* [5]. Важливо, щоб норма зобов'язувала засновника закладу освіти *не просто сприяти створенню безпечного освітнього середовища*, як є наразі, але й нести відповідальність за

наявність безпечної інфраструктури в закладі освіти шляхом облаштування у ньому відповідних захисних споруд цивільного захисту.

4. Конкретизувати в ч. 3 ст. 26 Закону України «Про освіту» [2] обов'язок керівника закладу освіти забезпечувати створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища не тільки шляхом створення вільного від насильства та булінгу простору, але й *із дотриманням протипожежних і санітарно-гігієнічних вимог чинного законодавства.*

5. Реалії життя в умовах війни вимагають додаткових заходів для *збереження власне закладів освіти від нападів.* У цьому контексті зауважимо, що 20 листопада 2019 р. Україна приєдналася до Декларації про безпеку шкіл та затвердила план заходів для її реалізації. Приєднання України до Декларації зобов'язує її виконувати Вказівки із захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях під час збройних конфліктів. Не випадково Кабінет Міністрів України 7 квітня 2023 р. схвалив Концепцію безпеки закладів освіти, в якій визначив завдання, заходи, спрямовані на її розв'язання, строк та виконавців цих заходів. У Концепції відсутнє поняття безпеки закладів освіти. На нашу думку, *безпека закладів освіти* – це стан захищеності закладів освіти, учасників освітнього процесу від реальних і потенційних загроз воєнного і невоєнного характеру. Такими загрозами можуть бути явища, чинники, тенденції, що унеможливають або ускладнюють реалізацію прав, свобод, інтересів учасників освітнього процесу, захист їх від нападів, збереження закладів освіти, проведення безперервного освітнього процесу. Як бачимо, поняття «безпека закладів освіти» хоча й близьке, але нетотожне поняттю «безпечне освітнє середовище». Воно включає безпеку не лише для учасників освітнього процесу, але й власне закладів освіти. Тут доречно нагадати, що міжнародним гуманітарним правом та міжнародним кримінальним правом жертвами воєнних нападів визнано заклади освіти. Свідченням цього є практика Міжнародного кримінального суду, який у справі проти Томаса Лубанги визнав зруйновану

школу репрезентованою жертвою. В обвинувальному акті Міжнародного кримінального трибуналу по колишній Югославії визнано Паско Любичича винним у знищенні або навмисному заподіянні шкоди релігійним та освітнім установам [6]. Цей досвід дає підстави *внести пропозицію доповнити ст. 25 Закону України «Про освіту» правом засновника на безпеку закладів освіти*, яке зокрема зобов'яже владу виконувати рекомендаційні норми Вказівок із захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях під час збройних конфліктів.

б. Для гарантування права на безпеку закладу освіти і на безпечне освітнє середовище кожного органам центральної виконавчої влади (МОН, МВС, ДСНС, МЗС) відповідно до своїх повноважень потрібно: продовжувати вести моніторинг та інформування про напади на заклади освіти, забезпечити виконання та популяризацію Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти (спільний Наказ МВС та МОН від 18.08.2023 № 685/1013), забезпечити відновлення закладів освіти, які було пошкоджено чи зруйновано у результаті воєнних (бойових) дій, забезпечити дітей із малозабезпечених сімей комп'ютерною технікою для ефективно організації дистанційного навчання, забезпечити високошвидкісним Інтернетом заклади освіти, що розташовані в сільській місцевості, впроваджувати програми психоемоційної підтримки для учасників освітнього процесу (наприклад, за підтримки ЮНІСЕФ створено онлайн-курс для освітян «Спільно до навчання: ефективна та безпечна освіта під час війни»), розробити порядок організації охорони закладів освіти, зокрема із залученням органів поліції, забезпечити формування компетентностей безпеки в учасників освітнього процесу, підвищувати обізнаність учасників освітнього процесу про зміст Декларації про безпеку шкіл, Концепції безпеки закладів освіти, підтримувати співпрацю з організаціями та установами ООН з питань дітей та збройних конфліктів; інформувати міжнародних партнерів України,

зокрема на майданчиках ООН, ЄС, НАТО, ОБСЄ та РЄ, про виконання безпекових заходів на національному рівні та ін. [5].

Отже, аналіз законодавства у сфері освіти та потреба створення умов для безпеки учасників освітнього процесу, закладів освіти, що підсилюється воєнним станом, вимагають внесення відповідних змін до вищезазначених законів у частині визначення поняття «безпечне освітнє середовище»; гарантування права кожному учаснику освітнього процесу права на безпечне освітнє середовище; гарантування закладам освіти права на безпеку.

Список використаних джерел:

1. Olha Melnychuk, Oleksandr Yaremenko, Tetiana Kronivets, Natalia Opolska, Tetiana Overkovska. Protecting the rights of children in the armed conflict: the tasks before the state government Amazonia Investiga2022. Vol 11. №60. 32-38. DOI : <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.3>
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст.380.
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 31. Ст.226.
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Концепція безпеки закладів освіти, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. URL: <http://surl.li/gsqbu>
6. Мельничук О. Ф. Забезпечення права на освіту в умовах збройних конфліктів. Національне та міжнародне право: історія, сучасність, перспективи розвитку. Збірник матеріалів I-ї Міжнародної науково-практичної конференції до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, 09-10 червня 2022 року). Вінниця, 2022. С. 254-259.